

معرفی نشریه فصلنامه مطالعات تخصصی و تاریخ شفاهی دفاع مقدس: الماس ایران

غلامرضا عزیزی

■ چکیده:

فصلنامه مطالعات تخصصی و تاریخ شفاهی دفاع مقدس «الماس ایران» را سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۳۹۵ منتشر کرده است. به قول سردبیر، این فصلنامه دربرگیرنده مجموعه‌ای از مقالات بر پایه و محوریت تاریخ شفاهی می‌باشد قصد دارد با مخاطب خویش رابطه‌ای نزدیک و عمیق با تأکید بر مستندات برقرار نماید و قضاوت درباره عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران را از آغازین روزهای جنگ تا پایان آن از دریچه نگاه افراد حاضر در میدان نبرد بیان کند. نخستین شماره فصلنامه الماس ایران با تاریخ انتشار تابستان ۱۳۹۵ با مدیرمسئولی ابراهیم گلفام و سردبیری محمدرضا تقی‌زاده و زیر نظر اعضای هیئت علمی و تحریریه، در ۲۲۸ صفحه به چاپ رسیده است.

کلیدواژه‌ها:

معرفی نشریه؛ تاریخ شفاهی؛ ارتش جمهوری اسلامی؛ بررسی عملکرد.

تاریخ شفاهی، دوفصلنامه؛ سال سوم، شماره اول، شماره پیاپی ۵، بهار و تابستان ۱۳۹۶، صص

معرفی نشریه فصلنامه مطالعات تخصصی و تاریخ شفاهی دفاع مقدس: الماس ایران

غلامرضا عزیزی^۱

صاحب امتیاز: سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش جمهوری اسلامی ایران
مدیرمسئول: ابراهیم گلغام
سر دبیر: محمدرضا تقی‌زاده
اعضای هیئت علمی و تحریریه: دکتر محمدحسین دادرسی، دکتر حسین ولیوند زمانی، دکتر مروت
آزادبخت و دکتر محسن مرادیان
ناظر چاپ: سیدبهزاد میراحمدی
دبیر تحریریه: حامد قره‌باغی
چاپ: چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران

فصلنامه مطالعات تخصصی و تاریخ شفاهی دفاع مقدس «الماس ایران» را سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۳۹۵ منتشر کرده است. به قول سردبیر، در یادداشتی که در شماره اول نشریه انتشار یافته است (ص ۷)، این فصلنامه «که دربرگیرنده مجموعه‌ای از مقالات بر پایه و محوریت تاریخ شفاهی می‌باشد قصد دارد با مخاطب خویش رابطه‌ای نزدیک و عمیق با تأکید بر مستندات برقرار نماید و قضاوت درباره عملکرد ارتش جمهوری اسلامی ایران را از آغازین روزهای جنگ تا پایان آن از دریچه نگاه افراد حاضر در میدان نبرد بیان نماید».

مدیر مسئول نیز در یادداشت خود (ص ۱۱) ضمن برشماری دلیل انتشار فصلنامه، چرایی انتخاب نام فصلنامه را نیز متذکر شده است:

«سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش جمهوری اسلامی ایران به‌منظور

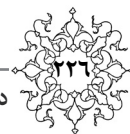
۱. عضو هیئت علمی و رئیس پژوهشکده اسناد، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران.

تعمیق آگاهی‌های ملت بزرگ ایران و شناخت این اکسیر، آن‌چنان‌که برای آیندگان به‌عنوان هدیه‌ای گران‌بها به ودیعه گزارده شود، ... با نگاهی مستند بر پایه تاریخ شفاهی با استفاده از خبرگان دفاع مقدس در مستند نمودن این تاریخ گرانمایه همت گمارده تا آنچنان‌که مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) ارائه طریق نمودند این واقعیت بزرگ از دو آفت تحریف و فراموشی در امان بماند.

نشریه الماس ایران اینک در آغاز راه خویش قصد آن دارد حقایق، زیبایی‌ها و ناگفته‌های این حماسه را از دل اهل آن و مکتوبات بیرون کشیده و بمانند یک الماس که شفافیت، زیبایی، برندگی، ارزش و تجزیه اجزای نور را در خود دارد در معرفی و مستندسازی وقایع آن چنان‌که بوده است بپردازد».

نخستین شماره فصلنامه الماس ایران با تاریخ انتشار تابستان ۱۳۹۵ با مدیرمسئولی ابراهیم گلغام و سردبیری محمدرضا تقی‌زاده و زیر نظر اعضای هیئت علمی و تحریریه، در ۲۲۸ صفحه به چاپ رسیده است.

شماره اول «الماس ایران» در ۲۲۸ صفحه با «سخن سردبیر» و «مدیرنامه» - که مقدمه مدیرمسئول است - آغاز می‌شود و با مطالب زیر ادامه پیدا می‌کند:

از جنگ تحمیلی بیاموزیم (محسن رادیان)، حماسه سال اول جنگ سند افتخار ارتش (غلامحسین رحیمی مؤثق)، نقش راهبردی یک یگان تاکتیکی: گردان ۲۸۳ سوار زرهی لشکر ۹۲ در آغاز جنگ تحمیلی عراق علیه ایران (محمد رضا لونی)، نیروی دریایی در خرمشهر (مجربان طرح نیروی دریایی در دفاع مقدس)، عقاب‌های ایران کابوسی برای عراق در خرمشهر: پشتیبانی هوایی از گردان ۱۴۴ پیاده در خرمشهر (مرکز اسناد انقلاب اسلامی و دفاع مقدس سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش ج.ا. ایران)، روایتی از نقش ارتش در عملیات مرصاد (مرکز اسناد انقلاب اسلامی و دفاع مقدس ارتش ج.ا. ایران)، تاریخ شفاهی امیر سرلشکر محمد سلیمی (قاسم اکبری مقدم)، بابایی از نگاه همسر: صدیقه حکمت می‌گوید (رقیه فارسی)، شکارچی نفاق: نقش و عملکرد هوانیروز در عملیات مرصاد (گروه هیئت معارف هوانیروز)، فلاحی مرد روزهای سرنوشت: روایت هم‌زمان (میرحسین میری میانجی)، جنگ گنج است: نقش توانایی فردی در محیط سازمان‌های نظامی از منظر رفتار سازمانی در دوران دفاع مقدس (دکتر عباس فرخی)، پدافند هوایی در سال آخر جنگ تحمیلی: با تکیه بر عملیات مرصاد (رضا جهان‌فر).

فصلنامه با تازه‌های نشر (معرفی کتاب‌های «دژ آهنین: حدیث عزت و اقتدار» نویسندگان مه‌ری معتمدی اصل و زهرا جعفر طالب‌آبادی و «از تفنگ تا قلم: خاطرات هشت سال دفاع مقدس»، نوشته مرتضی غرقی) و ترجمه چکیده و فهرست مطلب به زبان انگلیسی، پایان یافته است. شماره دوم فصلنامه الماس ایران در ۲۳۰ صفحه منتشر شده و تاریخ پاییز سال ۱۳۹۵ را بر روی جلد خود دارد. این شماره نیز با سخن سردبیر آغاز شده و با مقالات و نوشتار زیر ادامه یافته است:

نشست اندیشمندان دفاع مقدس: با محوریت نقش ارتش در شروع جنگ تحمیلی؛ حماسه سال اول جنگ (قسمت دوم): بررسی نقش دانشجویان دانشکده افسری (غلامحسین رحیمی مؤثق)؛ فلاحی مرد روزهای سرنوشت (روایت هم‌زمان) قسمت دوم (میرحسین میری میانجی)؛ تاریخ شفاهی شهید سرلشکر منصور ستاری (فهیمه کرمی)؛ شیخ ۲ در طریق‌القدس برگرفته از کتاب نیروی هوایی در دفاع مقدس؛ نشست مفهومی پیشکسوتان و صاحب نظران دفاع مقدس: بررسی عملیات «ثامن‌الائمه (ع)»؛ حماسه دلاوران ۱۴۴ (سرتیپ دوم بازنشسته سیدعلی اکبر امینی)؛ عملیات مروارید (ناخدا یکم عرشه ستاد پرویز سلیمی پناه).

تازه‌های نشر (با معرفی کتاب‌های «روزهای سرنوشت‌ساز» نوشته احمد حسینی و «تیر خلاص» نوشته محمدحسن صادق زاده پوده) و ترجمه چکیده پایان بخش این شماره هستند.

شماره سوم فصلنامه الماس ایران در ۲۳۴ صفحه منتشر شده و تاریخ زمستان ۱۳۹۵ بر روی جلد آن نقش بسته است. مطالب این شماره با سخن سردبیر آغاز شده و با مقالات و آثار زیر ادامه یافته است: نشست مفهومی اندیشمندان دفاع مقدس در بررسی روزهای آغازین جنگ تحمیلی با محوریت نقش و عملکرد لشکر ۹۲ زرهی اهواز؛ حماسه مردان دژ خرمشهر (غلامحسین رحیمی موثق)؛ عملیات هوایی راهبردی حمله به الولید (مجموعه پایگاه‌های اچ-۳) (دکتر حسین خلیلی)؛ فلاحی مرد روزهای سرنوشت «فرماندهی در دفاع مقدس»، قسمت آخر (میرحسین میری میانجی)؛ دریدلان ارتش در هشت سال دفاع مقدس (ناخدایکم عرشه ستاد غلامرضا طحانی)؛ پشتیبانی نیروی زمینی ارتش ج.ا. ایران از عملیات والفجر ۸ (هیبت‌الله اسدی)؛ جنگ گنج است: نقش «نگرش کارکنان» از منظر رفتار سازمانی، در محیط سازمان‌های نظامی در دوران دفاع (دکتر عباس فرخی)؛ خاطرات نسرين سادات پیروز، همسر شهید سرلشکر خلبان محمد پورسرای (رقیه فارسی)؛ پدافند هوایی در دو روز اول جنگ تحمیلی (رضا جهان‌فر).

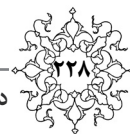
شماره سوم فصلنامه نیز با دو بخش تازه‌های نشر (معرفی دو کتاب «قرائتی جدید از هشت سال دفاع مقدس»، نوشته شاداب عسگری و «هفت پرواز»: جلد اول زندگینامه و خاطرات امیر سرتیپ دوم خلبان محمد کریم عابدی؛ نوشته احمد حسینی) و ترجمه چکیده و فهرست مطالب به زبان انگلیسی پایان یافته است.

نکته‌ای که در ارزیابی کلی نشریه به‌عنوان نقاط قوت فصلنامه می‌توان به آن اشاره کرد استفاده از عکس‌ها، اسناد منتشر نشده، تصاویر منتخب روزنامه و انواع نقشه‌هاست که سبب شده تا خواننده با نشریه‌ای مستند و علمی روبه‌رو شود. مستند و علمی شدن نشریه در کنار استفاده از خاطران و ناگفته‌های نقش ارتش در دفاع مقدس از سوی دیگر به‌زعم من بر شمار مخاطبان نشریه افزوده و توانسته است طیف پژوهشگران غیرنظامی حوزه دفاع مقدس را نیز به خود جلب و جذب کند. چاپ رنگی نشریه نیز یکی دیگر از دلایلی است که به جذابیت نشریه افزوده است البته نگارنده این سطور تکرار کادر رنگی در بالای تمام صفحات را نمی‌پسندد چه به‌نظر می‌رسد این‌گونه صفحه‌آرایی مناسب نشریه علمی-تخصصی نباشد

علاوه بر تمام نکات مثبتی که در انتشار این فصلنامه دیده می‌شود کاستی‌هایی نیز در آن دیده شده که در اینجا به آن اشاره می‌شود.

متأسفانه ظاهراً هنوز نشریه مجوزهای نشر را وزارت ارشاد دریافت نکرده تا به جرگه نشریات کشور بپیوندد و امکان اخذ درجه علمی از کمیسیون نشریات علمی کشور را نیز به‌دست آورد. همین امر سبب شده که نشریه فاقد شماره استاندارد نشریات کشور هم باشد. البته ظاهراً متولیان نشریه درصدد کسب مجوزهای لازم هستند.

علی‌رغم آنکه قید تاریخ‌شفاهی برای معرفی نشریه به‌کار رفته و فصلنامه «فصلنامه مطالعات

تخصصی و تاریخ شفاهی دفاع مقدس» خوانده شده است ولی عملاً با توجه به این سه شماره، نمی‌توان فصلنامه را به‌عنوان فصلنامه تخصصی تاریخ شفاهی (به معنای خاص آن) محسوب کرد زیرا فاقد مقاله‌ای در زمینه تاریخ شفاهی است. البته در هر شماره چند مقاله به بیان زندگینامه افراد یا رویدادها بر اساس مصاحبه‌های تاریخ شفاهی اختصاص یافته و ظاهراً این محکم‌ترین پیوند نشریه با مقوله تاریخ شفاهی است.

گزارش‌ها، مانند گزارش برگزاری نشست‌ها، بدون ذکر نام تنظیم‌کننده و یا تهیه‌کننده گزارش منتشر شده است و این ارجاع به مقاله را در آینده کمی دشوار می‌سازد.

نکته‌ای که در نشریه دیده می‌شود تفاوت در عناوین مقالات آن‌گونه که در فهرست مطالب آمده با آنچه است که در عنوان اصل مقاله آمده و این دوگانگی (به هر دلیل که باشد) زبینه نشریه نیست.

فهرست مطالب	اصل مقاله
نشست اندیشمندان دفاع مقدس: با محوریت نقش ارتش در شروع جنگ تحمیلی	نشست اندیشمندان دفاع مقدس: «وضعیت ارتش جمهوری اسلامی ایران در شروع جنگ تحمیلی و بررسی عملکرد و اقدامات ارتش در متوقف نمودن پیش‌روی دشمن در هفته اول جنگ»
نشست کارگروه پیشکسوتان دفاع مقدس ارتش در موضوع تحلیل عملیات ثامن‌الائمه (ع)	نشست مفهومی پیشکسوتان و صاحب‌نظران دفاع مقدس: بررسی عملیات «ثامن‌الائمه (ع)»

خوشبختانه از این اختلاف در هر شماره نسبت به شماره قبل کاسته شده است. علاوه بر آن مواردی از عدم رعایت شیوه نگارش به‌ویژه از منظر جدانویسی یا پیوسته‌نویسی و استفاده از نیم‌فاصله در متن دیده می‌شود که یا در اثر تفاوت در نرم‌افزار صفحه‌آرایی با نرم‌افزار نگارش پدیده آمده و یا متأثر از تفاوت نگارش نویسندگان است. در صورت دوم، نیاز به نشریه به ویراستار فنی را مشخص می‌سازد.

به‌زعم من، در اغلب صفحات حروف کلمات کشیده شده‌اند و می‌تواند این امر به خستگی چشم خواننده منجر شود.

آخرین کلام در معرفی نشریه آن است که جدا از ایرادهای اندک محتوایی و شکلی مطرح‌شده، از خواندن هر مقاله آن لذت بردم.

